

Markedsandelens og efterspørgsels-elasticitetens betydning for stabiliteten i et lands eksportprovenu

Gustav Kristensen

Institut for Historie og Samfundsvidenskab, Odense Universitet

SUMMARY: The aim of this paper is to discuss the effect of an exportdiversification for a country whose main export product is of agricultural origin. It is first shown how the (world) market share influences the export instability of one agricultural product. This effect combined with the effect on the stability of total export as a result of concentrating export on one single product is then discussed. Five effects on the stability of total export are stressed, namely: concentration effect, the diversification effect, the stabilizing market share effect, destabilizing market share effect and the effect of expanding a more or less stable product.

I. Indledning

Det er velkendt, at en udbyder, der har en vis størrelse på et bestemt marked, kan øve indflydelse på dette med sit udbud. Da pris og mængde derved bevæger sig modsat, betyder det, at indflydelse på markedet har en vis stabiliserende effekt på provenuets, hvis udbuddet er svingende.

Ser vi på et lands samlede eksport, er det en almindelig opfattelse, at jo mere spredt denne er på forskellige varegrupper, desto mere stabilt vil det samlede provenu være.

Sættes de to faktorer sammen ses det, at ønsket om at kunne øve indflydelse på et bestemt marked gennem en stor markedsandel, står i et vist modsætningsforhold til ønsket om at sprede sin eksport på så mange delmarkeder som muligt. Den stabiliserende effekt af at sprede eksporten på flere delmarkeder kan således ofte kun opnåes ved at give afkald på den stabiliserende effekt af at kunne påvirke et bestemt delmarked. Hvorledes samspillet er mellem disse to faktorer skal søges nærmere belyst i det følgende.

Markedsandelens og efterspørgsels-elasticitetens betydning for stabiliteten i et lands eksportprovenu

Gustav Kristensen

Institut for Historie og Samfundsvidenskab, Odense Universitet

SUMMARY: The aim of this paper is to discuss the effect of an exportdiversification for a country whose main export product is of agricultural origin. It is first shown how the (world) market share influences the export instability of one agricultural product. This effect combined with the effect on the stability of total export as a result of concentrating export on one single product is then discussed. Five effects on the stability of total export are stressed, namely: concentration effect, the diversification effect, the stabilizing market share effect, destabilizing market share effect and the effect of expanding a more or less stable product.

I. Indledning

Det er velkendt, at en udbyder, der har en vis størrelse på et bestemt marked, kan øve indflydelse på dette med sit udbud. Da pris og mængde derved bevæger sig modsat, betyder det, at indflydelse på markedet har en vis stabiliserende effekt på provenuet, hvis udbuddet er svingende.

Ser vi på et lands samlede eksport, er det en almindelig opfattelse, at jo mere spredt denne er på forskellige varegrupper, desto mere stabilt vil det samlede provenu være.

Sættes de to faktorer sammen ses det, at ønsket om at kunne øve indflydelse på et bestemt marked gennem en stor markedsandel, står i et vist modsætningsforhold til ønsket om at sprede sin eksport på så mange delmarkeder som muligt. Den stabiliserende effekt af at sprede eksporten på flere delmarkeder kan således ofte kun opnåes ved at give afkald på den stabiliserende effekt af at kunne påvirke et bestemt delmarked. Hvorledes samspillet er mellem disse to faktorer skal søges nærmere belyst i det følgende.

Det er et omdiskuteret spørgsmål, hvorvidt instabilitet er skadeligt¹ f.eks. for den økonomiske vækst, dog kan det siges, at for en udbyder med risikoaversion er stabilitet et efterstræbelsesværdigt mål.

De svingninger, der skal diskuteres her, er svingningerne i dollarprovenu. En alternativ fremgangsmåde kunne være at diskutere svingningerne i de pågældende landes realindkomst. En undersøgelse foretaget af U.N. (1952) viser imidlertid, at forskellen ikke er særlig stor, idet prisniveauet for importen for de fleste u-lande er betydelig mere stabilt end prisniveauet for eksporten² (der i denne undersøgelse for de fleste lande er koncentreret på ganske få varer).

II. Stabilitet i eksportprovenu for et produkt (en landbrugsvarer)

(a). Hovedtræk af det undersøgte marked

Det marked, der er udgangspunkt for denne diskussion, er verdensmarkedet for et bestemt homogent produkt (landbrugsvarer). Det er derfor muligt at tale om en verdensmarkedspris. De landbrugsvarer, der skal diskuteres, er nogle, der fortrinsvis dyrkes i u-landene (kakao, kaffe, te, bananer, sukker og ris)³. Det antages, at lagermulighederne i producentlandene er små, dels fordi u-landene mangler lagerkapacitet, og dels fordi landbrugsvarer dårligere kan lagres i tropen end i de tempererede lande.

Udbuddet af landbrugsvarer er stærkt svingende, fordi høsten er afhængig af vejrliget. Derimod er efterspørgslen forholdsvis stabil, fordi det drejer sig om forbrugsgoder.

(b). En forenklet model til belysning af markedsandelens og efterspørgselselasticitetens betydning for svingningerne i eksportprovenu

Som udgangspunkt for diskussionen af stabiliteten i eksportprovenu anvendes en enkel model med følgende udseende:

$$R_j = p \cdot q_j \quad - \text{omsætning lig pris} \cdot \text{mængde} \quad (1)$$

$$q_j = q_j(p) + \alpha_j \quad - \text{land } j\text{'s udbudsfunktion} \quad (2)$$

$$q_k = q_k(p) + \alpha_k \quad - \text{konkurrenternes udbudsfunktion} \quad (3)$$

1. Se f.eks. MacBean (1966).

2. De nævnte beregninger er af forfatteren ajourført til 1968.

3. Da sukkermarkedet er stærkt reguleret, kunne man måske hævde, at forudsætningen om en verdensmarkedspris ikke gjaldt her. Det viser sig imidlertid ofte, at reguleringen (f.eks. ved prisinterval) i ret høj grad er påvirket af markedskræfterne, således at disse indgreb kun har en moderende indflydelse.

$$Q = q_j + q_k \quad - \text{markedsidentitet} \quad (4)$$

$$Q = C \quad (5)$$

$$C = C(p) + \alpha_e \quad - \text{efterspørgsel på hele verdensmarkedet} \quad (6)$$

hvor

R - eksportprovenu

q - eksportmængde fra et land

p - verdensmarkedsprisen

Q - verdensproduktionen (verdenshøsten)

C - verdensforbruget

α - autonomt led (for udbud bestemt af vejrlig m.v., for efterspørgsel, ændringer i de økonomiske konjunkturer i aftagerlande eller salg til utraditionelle markeder Sovjet, Kina o. a.)

j - land j

k - land j 's konkurrenter set som et land.

De procentvise ændringer i eksportprovenuet for land j kan ses som et samspil mellem ændringer i land j 's autonome udbud, k 's autonome udbud, ændringer i den autonome efterspørgsel samt modellens struktur. Derved fremkommer følgende ligning:

$$\begin{aligned} \frac{dR_j}{R_j} = & \frac{d\alpha_j}{q_j} \frac{E^d + AVM_j - (1 - AVM_j) E_k^s}{E^d - (1 - AVM_j) E_k^s - AVM_j E_j^s} \\ & + \frac{d\alpha_k}{q_k} \frac{(1 + E_j^s) (1 - AVM_j)}{E^d - E_j^s AVM_j - E_k^s (1 - AVM_j)} \\ & - \frac{d\alpha_e}{Q} \left(\frac{1 + E_j^s}{E^d - AVM_j E_j^s - (1 - AVM_j) E_k^s} \right) \end{aligned} \quad (7)$$

hvor

$AVM_j = q_j/Q$ - land j 's andel af verdensmarkedet

E^s - udbudselasticitet

E^d - efterspørgselselasticiteten

(Der forudsættes isoelastiske kurver i de relevante områder).

I forhold til modellen gøres der nu nogle forenklende antagelser:

1. Da det er korttidssvingningerne (år til år svingningerne), der skal undersøges, antages det, at udbuddet ikke er en funktion af p , dvs.

$$E_i = E_k = E_j = 0$$

Heraf følger, at udbudsvariablerne bliver exogene og kan sættes til:

$$q_j = \alpha_j \quad (2a)$$

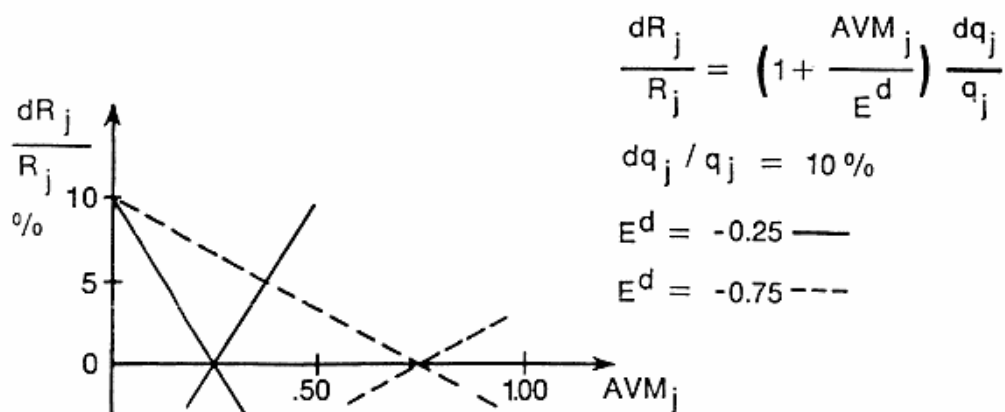
$$q_k = \alpha_k \quad (3a)$$

Ligning (7) kan da omformes til:

$$\frac{dR_j}{R_j} = \left(1 + \frac{AVM_j}{E^d}\right) \frac{dq_j}{q_j} + \frac{(1-AVM_j)}{E^d} \frac{dq_k}{q_k} - \frac{1}{E^d} \frac{d\alpha_c}{Q} \quad (8)$$

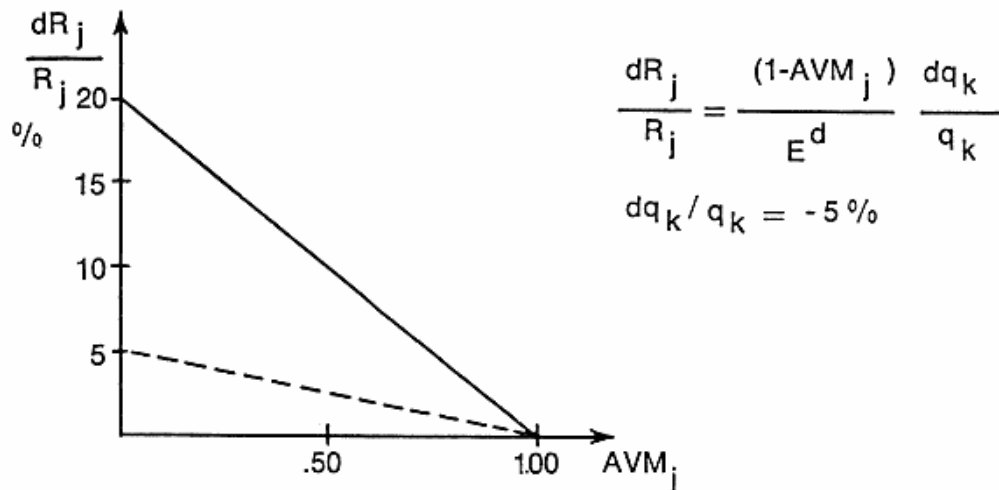
For at få et overblik over hvad ligning (8) siger, vil vi betragte dR_j/R_j som en funktion af AVM_j og skitsere virkningen af de tre led hver for sig ved et taleksempel:

Første led. Hvis vi tænker os, at høsten et år stiger med 10 %, vil virkningen heraf på salgsprovenuet afhænge af AVM_j (idet E^d er konstant). I figur 1 vises samhørende værdier af AVM og dR_j/R_j for givet dq_j/q_j og givet E^d .

FIGUR 1. Sammenhængen mellem provenuændring og markedsandel (AVM_j) for given udbudsændring, hvis udbudsændringen skifter fortegn fås det spejlvendte billede (som antydnet på tegningen).

Andet led. Da land j 's konkurrenter består af flere lande, antages disses samlede udbudssvingninger at være mindre end land j 's (procentvis).

FIGUR 2. Svængninger i land j 's eksportprovenu, som følge af konkurrenternes ustabile udbud. Hvis dq_k/q_k er positive, bliver billedet spejlvendt.

Tredie led. Det ses umiddelbart, at provenuændringerne som følge af en given ændring i efterspørgslen ikke er en funktion af AVM_j . Linierne vil derfor for dette led blive vandrette.

2. Af flere undersøgelser, f.eks. Kristensen (1974), fremgår det, at de økonomiske konjunkturer i aftagerlandene (her defineret som OECD-området) for de vigtigste landbrugsvarer fra u-landene er blevet stabiliseret i den periode, der skal undersøges her (1959-70). Antagelsen vil derfor i det følgende være, at

$$C = C(p) \tag{9}$$

d.v.s. at efterspørgselskurven ligger fast.

Forestiller vi os, at land j 's konkurrenter er uendelige i antal og hver for sig ganske små, vil $dq_k/q_k \approx 0^4$. Dette medfører, at ligning (8) kan skrives som:

4. Idet det antages, at de enkelte landes udsving ophæver hinanden, hvilket naturligvis forudsætter, at svængningerne ikke er indbyrdes korreleret.

$$\frac{dR_j}{R_j} = \left(1 + \frac{AVM_j}{E^d}\right) \frac{dq_j}{q_j} \quad (10)$$

Da E^d er negativ ses det umiddelbart, at et eksportland under de givne forudsætninger vil have et *fuldstændigt stabilt eksportprovenu uanset mængdesvingningerne*, når:

$$AVM_j = |E^d| \quad (11)$$

I det følgende vil antagelsen dog være den, at $dq_k/q_k \neq 0$.

(c) *Empirisk undersøgelse*

Data. Kilder til data for denne undersøgelse er FAO og U.N. Perioden er 1959-70. Data fra før 1959 er vanskeligt tilgængelige bl. a., fordi en lang række afrikanske lande først opnår uafhængighed i begyndelsen af 60-erne og før den tid ofte indgår i gruppe med andre.

Størrelserne dR_{ij}/R_{ij} , dq_{ij}/q_{ij} og dq_{ik}/q_{ik} findes som procentvise afvigelser fra et 5-årigt glidende gennemsnit (i står for år, j for land). Verdensmarkedsandelen AVM_{ij} er ligeledes beregnet som et 5-årigt glidende gennemsnit. Som eksportørlande er udvalgt de 7-12 største (målt efter verdensmarkedsandel) inden for de nævnte 6 landbrugsvarer. Det har i alle tilfælde været hensigten at medtage så mange eksportørlande som muligt, men nogle af de nævnte varer eksporteres kun i større mængder fra ganske få lande.

Regressionsligningen. Den ligning, hvis parametre skal estimeres først, er en omskrivning af ligning (8) til:

$$(dR_{ij}/R_{ij} - dq_{ij}/q_{ij}) = \alpha_0 + \alpha_1(AVM_{ij} dq_{ij}/q_{ij} - (1-AVM_{ij}) dq_{ik}/q_{ik}) + \varepsilon \quad (12)$$

hvor det a priori forventes, at:

$$\alpha_1 = \frac{1}{E^d}$$

(d) *Resultaterne af regressionsanalyse 1.*

Tabel 1 viser resultaterne af regressionsanalysen. Som det ses, er fortegnet for α_1 negativt (som forventet) i alle 6 tilfælde og signifikant på 5 %

niveauet i fire ud af 6 tilfælde. Koefficienterne synes i alle tilfælde at give for høje (numeriske) skøn for E^d . F. eks. kan det nævnes, at efterspørgselelasticiteten for kakao hos G. Kristensen (1974) skønnes at være ca. $-0,30$ og for kaffe iflg. C. V. Duyné (1975) $-0,35$. Hertil må dog siges, at κ_1 kun er en approximation til $1/E^d$ så en sammenligning må foretages med den største forsigtighed. Hvis elasticiteterne er mindre numerisk og κ_1 dermed større, vil de resultater, der beskrives i dette papir, være mere markante end angivet, men ingen af de væsentligste konklusioner vil i øvrigt blive berørt.

(e) *Simulation med ligning (12).*

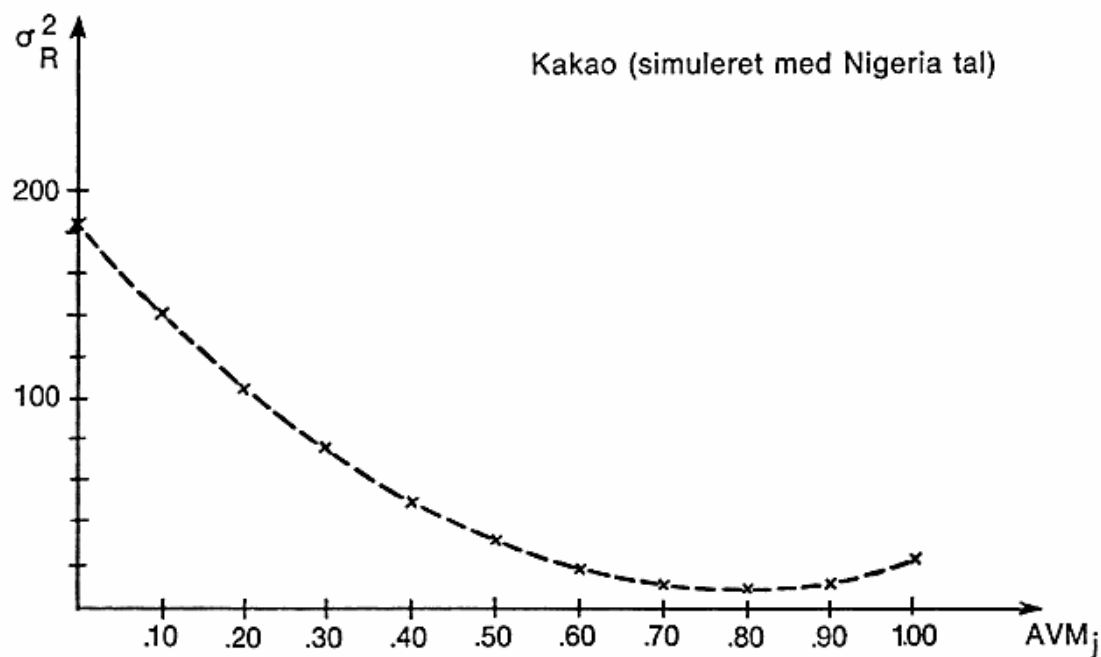
Hvis vi i ligning (12) indsætter de estimerede parametre, kan vi beregne provenuændringerne for et bestemt land ved at indsætte den faktiske markedsandel og de faktiske udbudsændringer. Hvis vi imidlertid i stedet for at indsætte den faktiske markedsandel lader denne gennemløbe værdierne fra 0–1.00, kan vi simulere, hvorledes dette lands eksportstabilitet⁵ for en bestemt vare varierer med varierende verdensmarkedsandel. (Variansen er udregnet fra procenttal).

TABEL 1. *Resultaterne af regressionsanalyse. I alle seks tilfælde er koefficienten som ventet negativ, i fire tilfælde er koefficienten k_1 signifikant på 5 % niveauet.*

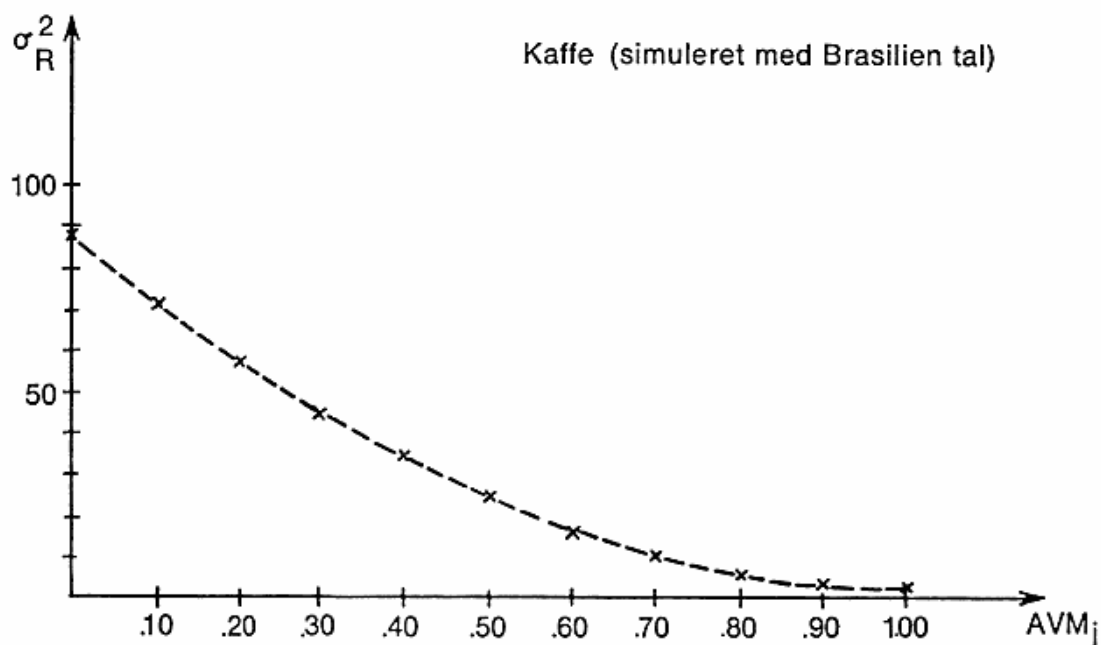
	$(dR_{ij}/R_{ij} - dq_{ij}/q_{ij}) = \kappa_0 +$	$\kappa_1 (AVM_{ij} dq_{ij}/q_{ij} - (1-AVM_{ij}) dq_{ik}/q_{ik})$	R^2	DW	obs
Kakao	-2.48605 (-2.47057)	-1.20659 (-8.36128)	0.500	2.27	72
Kaffe	-0.92140 (-0.61114)	-0.95733 (-2.77722)	0.111	2.64	64
Te	0.55204 (0.74746)	-0.09694 (-0.36831)	0.003	2.15	56
Bananer	-1.19061 (-0.97290)	0.30656 (-0.59789)	0.006	1.70	64
Sukker	0.39868 (0.26712)	-1.04997 (-4.50166)	0.191	2.24	88
Ris	0.63489 (0.67552)	-0.58025 (-3.39079)	0.176	1.82	56

I fig. 3 a og b er afbildet den estimerede sammenhæng mellem markedsandel og variansen på eksportindtjeningen fra kakao og kaffe. Det bemærkes,

5. Det må understreges, at diskussionen her kun drejer sig om eksportprovenuets stabilitet, ikke om det pågældende produkt er mere eller mindre profitabelt.

FIGUR 3 a. Simulerede værdier for variansen på eksportprovenuet fra kakao som en funktion af verdensmarkedsandelen.

FIGUR 3 b. Simulerede værdier for variansen på eksportprovenuet fra kaffe som en funktion af verdensmarkedsandelen.

at der er en god overensstemmelse mellem disse simulerede figurer og de teoretiske skitser i fig. 1 og 2.

III. Stabilitet i den samlede eksport

(a) Eksportspredning

I debatten om u-landenes problemer har det ofte været hævdet, at u-landene burde sprede deres eksport på flere varer for derved at opnå større stabilitet i den samlede eksport. Af det foregående afsnit fremgik det, at de lande, der havde en stor markedsandel for en bestemt vare, kunne regne med at have større stabilitet i eksportprovenuet for denne vare end lande med en lille markedsandel. I dette afsnit skal det derfor diskuteres, hvorledes et land må antages at være stillet med hensyn til stabilitet i den samlede eksport ved at ændre største produkts (en landbrugsvares) andel af den samlede eksport. Conroy (1975) nævner fire metoder til at måle graden af produktionsspredning. Overført på de problemer, der her skal diskuteres, kan de angives som:

1. Afvigelser fra den produktionssammensætning, der er i verden som helhed.
2. Afvigelser fra en lige fordeling på de grupper, man foretrækker at opdele produktionen i.
3. Afvigelser fra den produktionssammensætning, der er lig forbrugssammensætningen i det pågældende land.
4. Største produkts andel af den samlede eksport.

Inden disse punkter nærmere kommenteres, skal vi se på, hvordan det er muligt at beregne svingningsniveauet i den samlede eksport ved ændret eksportsammensætning. En fremgangsmåde er at anvende formelen til beregning af middelvariansen for en række variable (Markowitz-Tobins formel).

Formlen, der især har fundet anvendelse ved beregningen af fordelene ved at sprede investeringer på flere typer af værdipapirer har (til brug i denne fremstilling) følgende udseende.

$$\sigma_{E_x}^2 = \sum_{x=1}^n AEX_x^2 \cdot \sigma_{E_x}^2 + \sum_{y=1}^n \sum_{\substack{x=1 \\ x \neq y}}^n AEX_y \cdot AEX_x \sigma_{xy} \quad (13)$$

hvor

$\sigma_{E_x}^2$ – variansen for det samlede eksportprovenu.

σ_{E_x} – variansen provenuet for vare x .

σ_{xy} – covariansen mellem indtægten fra produkterne x og y .

AEX_x – vare x andel af eksporten.

Ved anvendelse af denne formel forudsættes normalt, at variansen på indtjeningen fra en bestemt kilde ikke ændres ved, at denne forøges (eller formindskes)⁶. Hvis det kun er den stabiliserende virkning ved at ændre største produkts andel af samlet eksport, der skal undersøges, kan en forenklet udgave af Markowitz-Tobins formel anvendes:

$$\sigma_{E_x}^2 = AEX_1^2 \cdot \sigma_1^2 + 2AEX_1 \cdot AEX_2 \cdot \sigma_{12} + AEX_2^2 \cdot \sigma_2^2 \quad (14)$$

hvor

σ_1^2 – variansen på største produkt.

σ_2^2 – variansen på resten af eksporten.

Da det her er hensigten at anvende en varians, der ændrer sig med ændret *AVM* og dermed ændret *AEX*, omformes ligning (14) igen til:

$$\begin{aligned} \sigma_{E_x}^2 = & AEX_1^2 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n \left(\frac{dR_{ij}}{R_{ij}} \right)^2}{n} \\ & + 2AEX_1 AEX_2 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n \left(\frac{dR_{ij}}{R_{ij}} \right) \cdot \left(\frac{dRX_{ij}}{RX_{ij}} \right)}{n} \\ & + AEX_2^2 \cdot \frac{\sum_{i=1}^n \left(\frac{dRX_{ij}}{RX_{ij}} \right)^2}{n} \end{aligned} \quad (15)$$

hvor dRX/RX – resteksportens producentvise afvigelse fra et 5-årigt glidende gennemsnit⁷.

I denne form kan variansen på største produkt beregnes som en funktion af AEX_1 (idet der forudsættes et fast forhold mellem AEX_1 og AVM_j)⁸ jvf. ligning (12).

6. Denne måde at anvende Markowitz-Tobins formel på kritiseres af bl. a. Klein (1970), der lige som denne artikel påpeger, at der er en funktionsammenhæng mellem $\sigma_{E_x}^2$ og AEX_x .

7. Denne forudsættes ikke at være en funktion af AEX_2 , hvilket må være en realistisk antagelse, hvis den resterende eksport er fordelt på et nogenlunde stort antal varer.

8. Forstået således, at hvis der til en verdensmarkedsandel på 25 % svarer en eksportandel på 50 %, vil en verdensmarkedsandel på 50 % svare til en eksportandel på 100 %. Kendes således AEX kendes også AVM . Indsat i ligning (12) udregnes herefter dR_{ij}/R_{ij} som også indsættes i (17) sammen med den dertil svarende størrelse for AEX .

Markowitz-Tobins formel tager højde for, at svingninger i to produkter kan ophæve hinanden. Tilkomsten af et produkt, der er mere ustabil end de øvrige, kan således virke stabiliserende, hvis dets svingninger er ude af takt med de øvrige produkters.

Hvis tilkomsten af et mindre stabilt produkt giver større samlet stabilitet, vil dette i det følgende omtales som en eksportspredning. Det er imidlertid klart, at hvis andelen af et sådant instabilt produkt bliver ved med at vokse, vil instabiliteten i den samlede eksport på et eller andet punkt igen begynde at stige for til sidst, når dette produkt udgør 100 % af eksporten, at give denne sit eget instabilitetsniveau. Derfor vil en forøgelse af et bestemt produkts andel i det følgende blive betegnet eksportspredning, så længe en forøget andel virker stabiliserende. Yderligere forøgelse derudover betegnes som eksportkoncentration. Denne definition adskiller sig fra de fire, Conroy omtaler, men synes mere anvendelig på de problemer, der skal behandles her.

(b) Betydning af en landbrugsvares eksportandel for hele eksportens stabilitet

Ud fra disse overvejelser og på grundlag af afsnit II's resultater vil vi nu gennemføre en simulering af stabiliteten i den samlede eksport fra de lande, der blev behandlet i afsnit II, idet den landbrugsvare af de 6 nævnte, der er størst i pågældende land, antages at gennemløbe en eksportandel fra 0 til 100 %. Virkningen heraf kan ifølge de foregående overvejelser være forskellig ved forskellig andel. Ved stigende andel må man forvente, at følgende effekter vil gøre sig gældende:

1. Spredningseffekt.
2. Koncentrationseffekt.
3. Stabiliserende markedsandelseffekt, jvf. venstre gren af fig. 3.
4. Destabiliserende markedsandelseffekt, jvf. højre gren af fig. 3.
5. Stabiliserende effekt af at gå over til et produkt der er mere stabilt end resten af eksporten, hhv. destabiliserende effekt af at gøre det modsatte.

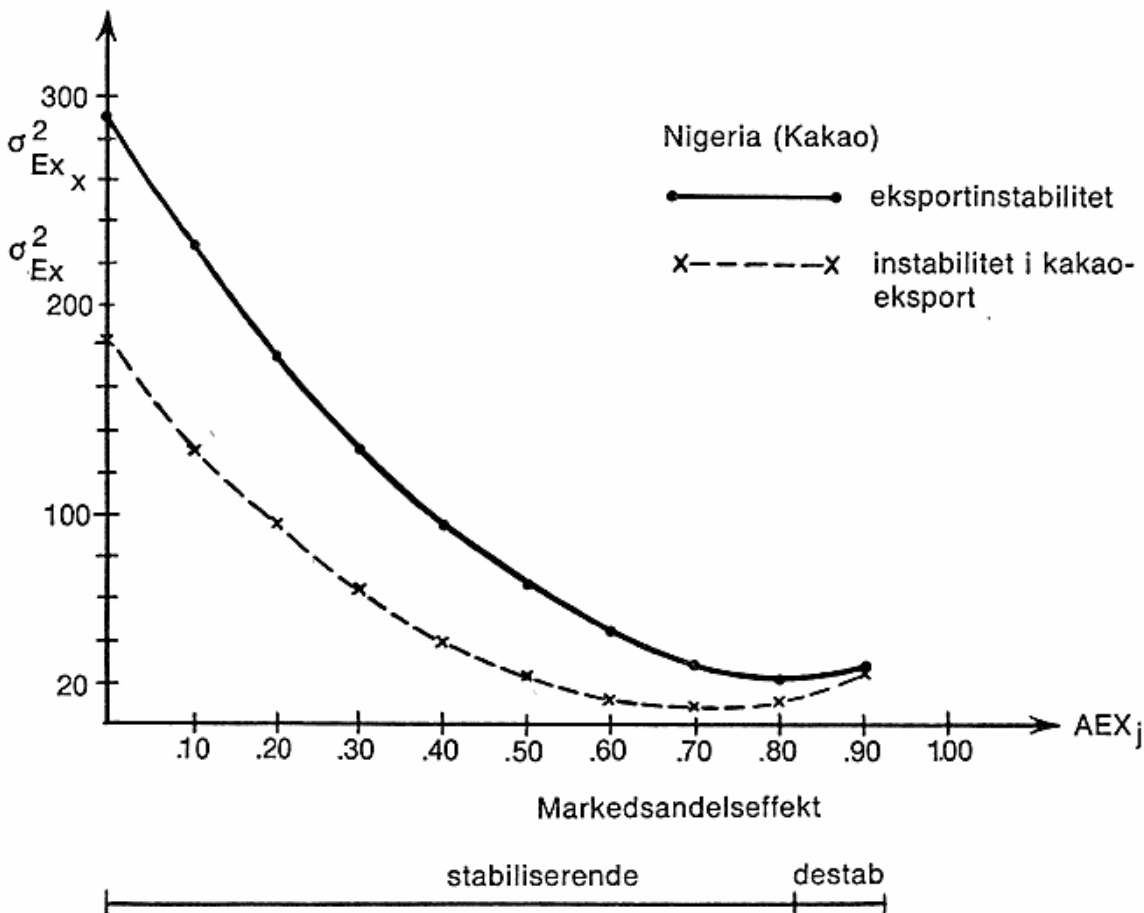
Når eksportandelen af et bestemt produkt øges fra 0, må det antages, at tilkomsten af dette nye produkt virker stabiliserende. En undtagelse herfra er det tilfælde, hvor det nye produkt i forhold til den samlede øvrige eksport er usædvanlig ustabil. I dette tilfælde må antagelsen være, at eksportinstabiliteten øges umiddelbart. I næste fase, når det nye (ustabile) produkt stiger som andel af den samlede eksport, kommer der en koncentrationseffekt, der øger den samlede instabilitet. Det er denne fase, der hidtil har tiltrukket sig størst opmærksomhed i eksportspredningsdebatten. I tredje fase vil den voksende

eksportandel imidlertid også give sig udslag i en mærkbar voksende markedsandel, hvilket vil have en stabiliserende effekt jvf. figur 3. Vokser markedsandelen imidlertid ud over et vist punkt⁹, stiger instabiliteten igen.

Punkt 5 er mindre interessant og tages kun med for fuldstændighedens skyld. Den her beskrevne faseudvikling må forstås på den måde, at flere af de nævnte effekter udmærket kan være virksomme på samme tid, men at de som hovedregel vil være dominerende i den nævnte rækkefølge.

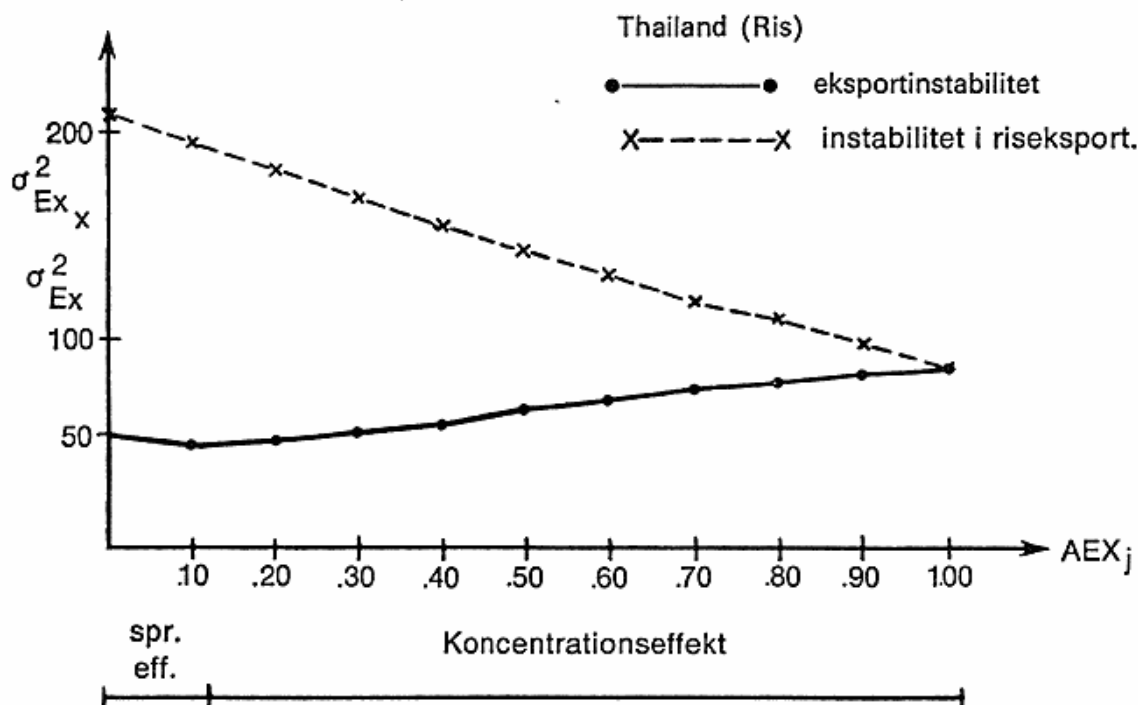
(c) *Simulationerne*

De gennemførte simulationer giver et varieret billede af virkningen af æn-

FIGUR 4. Figuren viser, hvordan Nigerias eksport stabiliseres, idet kakao som andel af den samlede eksport stiger fra 0 til 80 %. Derefter virker en forøgelse af kakaoeksporten destabiliserende.

9. Som tommelfingerregel kan anvendes formel (11), som fastlægger punktet, hvor $AVM_j = |E^d|$.

FIGUR 5. Figuren viser hvordan tilkomsten af et nyt produkt virker stabiliserende i intervallet 0–10 %. Derefter indtræder en destabiliserende effekt. Markedsandelseffekten virker modererende på koncentrationseffekten.

dringer i største landbrugsvares andel af samlet eksport. I de fleste simulationer genfindes kun tydeligt en eller to af de nævnte stabiliseringseffekter. I det følgende vil vi betragte to eksempler nøjere. Figur 4 viser udviklingen i stabiliteten af Nigerias eksport, idet kakaoeksportens andel ændres fra 0 til 100 %. En forøgelse af kakaovens andel af Nigerias eksport virker stabiliserende af to grunde. For det første er kakaoen mere stabil end den øvrige eksport, og for det andet bliver kakaoeksporten mere stabil med øget eksportandel og dermed øget verdensmarkedsandel. Når kakaoeksporten udgør ca. 80 % af Nigerias eksport, virker en forøgelse af denne andel destabiliserende, fordi vi befinder os på den stigende gren af instabilitetskurven. Når kakao udgør 88 % af Nigerias eksport, har dette land 100 % af verdensmarkedet.

Figur 5 viser udviklingen i stabiliteten i Thailands eksport, idet riseksportens andel ændres fra 0 til 100 %. Først har spredningseffekten en stabiliserende virkning, derefter indtræder en koncentrationseffekt, der gør eksporten mindre stabil. Koncentrationseffekten modvirkes dog i nogen grad af den stabiliserende markedsandelseffekt.

IV. Konklusion

Den effekt, der hyppigst trækkes frem i diskussionen om eksportspredning, er koncentrationseffekten. D.v.s. at antagelsen er den, at jo mere et lands eksport er koncentreret om et produkt, desto mere instabilt vil dets eksportprovenu være. Denne artikel tilsigter at give et mere nuanceret billede af virkningerne af en eksportspredning, idet virkningen af en markedsandelseffekt tages med i vurderingerne.

I første afsnit påvises det, at stigende markedsandel medfører større stabilitet i eksportprovenuet for landbrugsvarer (forudsat at efterspørgslen er nogenlunde stabil) groft sagt til det punkt, hvor $AVM = |E^d|$. Derefter vil øget markedsandel øge eksportinstabiliteten. I andet afsnit sættes denne effekt sammen med instabiliteten i den øvrige eksport, således at instabiliteten i den samlede eksport kan ses som en funktion af en landbrugsvares andel af den samlede eksport. Fem effekter af betydning for eksportstabiliteten nævnes, hvoraf nogle virker stabiliserende og andre destabiliserende. Spørgsmålet om hvordan et land kan opnå større eksportstabilitet, kan derfor ikke uden videre besvares med, at en større spredning vil tendere i retning af større stabilitet.

Litteratur

- CONROY, M. E. 1975. The Concept and Measurement of Regional Industrial Diversification. *Southern Economic Journal*: 492-505.
- CLIFTON, E. S. 1960. Discussions: Market Power in the Meat Packing Industry. *Journal of Farm Economics*: 1256-1264.
- DUYNE, CARL VAN. 1975. Commodity Cartels and the Theory of Derived Demand *Kyklos*: 597-612).
- FAO. *Trade Yearbook*.
- FAO. *Production Yearbook*.
- FERGUSON, C. E. og METODEY POLASEK. 1962. The Elasticity of Import Demand for Raw Apparel Wool in the United States. *Econometrica*: 670-688.
- HIRSCH, S. og B. SEV. 1971. Sales Stabilisation through Export Diversification. *Review of Economics and Statistics*: 270-277.
- JOHNSON JR. og P. HELMBERGER. 1967. Price Elasticity of Demand as an Element of Market Structure. *American Economic Review*: 1218-1221.
- KLEIN, M. A. 1970. Imperfect Asset Elasticity and Portfolio Theory. *American Economic Review*: 491-494.
- KRISTENSEN, G. 1974. *Stabiliseringsmonster for kakaopriser* (Duplikeret, Kbh.).
- MACBEAN, A. 1966. *Export Instability and Economic Development*. London.
- MAIZELS, A. 1968, Review of A. MacBean, Export Instability and Economic Development. *American Economic Review*: 575-580.
- MASSELL, B. F. 1964. Export Concentration and Fluctuations in Export Earnings: A Cross-section Analysis. *American Economic Review*: 47-63.
- MICHAELY, M. 1962. *Concentration in International Trade*. Amsterdam.
- U. N. *Monthly Bulletin of Statistics*.
- U. N. 1952. *Instability in Export Markets of Under-Developed Countries*.

IV. Konklusion

Den effekt, der hyppigst trækkes frem i diskussionen om eksportspredning, er koncentrationseffekten. D.v.s. at antagelsen er den, at jo mere et lands eksport er koncentreret om et produkt, desto mere instabilt vil dets eksportprovenu være. Denne artikel tilsigter at give et mere nuanceret billede af virkningerne af en eksportspredning, idet virkningen af en markedsandelseffekt tages med i vurderingerne.

I første afsnit påvises det, at stigende markedsandel medfører større stabilitet i eksportprovenuet for landbrugsvarer (forudsat at efterspørgslen er nogenlunde stabil) groft sagt til det punkt, hvor $AVM = |E^d|$. Derefter vil øget markedsandel øge eksportinstabiliteten. I andet afsnit sættes denne effekt sammen med instabiliteten i den øvrige eksport, således at instabiliteten i den samlede eksport kan ses som en funktion af en landbrugsvares andel af den samlede eksport. Fem effekter af betydning for eksportstabiliteten nævnes, hvoraf nogle virker stabiliserende og andre destabiliserende. Spørgsmålet om hvordan et land kan opnå større eksportstabilitet, kan derfor ikke uden videre besvares med, at en større spredning vil tendere i retning af større stabilitet.

Litteratur

- CONROY, M. E. 1975. The Concept and Measurement of Regional Industrial Diversification. *Southern Economic Journal*: 492-505.
- CLIFTON, E. S. 1960. Discussions: Market Power in the Meat Packing Industry. *Journal of Farm Economics*: 1256-1264.
- DUYNE, CARL VAN. 1975. Commodity Cartels and the Theory of Derived Demand *Kyklos*: 597-612).
- FAO. *Trade Yearbook*.
- FAO. *Production Yearbook*.
- FERGUSON, C. E. og METODEY POLASEK. 1962. The Elasticity of Import Demand for Raw Apparel Wool in the United States. *Econometrica*: 670-688.
- HIRSCH, S. og B. SEV. 1971. Sales Stabilisation through Export Diversification. *Review of Economics and Statistics*: 270-277.
- JOHNSON JR. og P. HELMBERGER. 1967. Price Elasticity of Demand as an Element of Market Structure. *American Economic Review*: 1218-1221.
- KLEIN, M. A. 1970. Imperfect Asset Elasticity and Portfolio Theory. *American Economic Review*: 491-494.
- KRISTENSEN, G. 1974. *Stabiliseringsmonster for kakaopriser* (Duplikeret, Kbh.).
- MACBEAN, A. 1966. *Export Instability and Economic Development*. London.
- MAIZELS, A. 1968, Review of A. MacBean, Export Instability and Economic Development. *American Economic Review*: 575-580.
- MASSELL, B. F. 1964. Export Concentration and Fluctuations in Export Earnings: A Cross-section Analysis. *American Economic Review*: 47-63.
- MICHAELY, M. 1962. *Concentration in International Trade*. Amsterdam.
- U. N. *Monthly Bulletin of Statistics*.
- U. N. 1952. *Instability in Export Markets of Under-Developed Countries*.